

Františkovo slovo

č.107

O posledním stupni křesťanské dokonalosti

Milosrdenství je světlo

O prostoru a ovzduší modlitby

Také nejlepší pšenice se mísí s trochou kroupu...

výtah hlavních myšlenek z promluv papeže Františka a zpráv z Vatikánu. Plné znění naleznete na stránkách Radio Vaticana.

O posledním stupni křesťanské dokonalosti

„**Modlit se za ty, kdo nám přejí zlo,“ činí nepřátele lepšími a z nás ještě více „syny nebeského Otce**“ – takový byl závěr dnešní papežovy homilie při ranní mši v kapli Domu sv. Marty. Petřův nástupce komentoval úryvek z dnešního evangelia (Mt 5,43-48), ve kterém Ježíš vybízí učedníky, aby usilovali o dokonalost Boha, »který dává vycházet svému slunci pro zlé i pro dobré«.

»Slyšeli jste, že bylo řečeno... ale já vám říkám«. Boží Slovo a Jeho dvě nesmiřitelná pojetí: suchopárný seznam povinností a zákazů oproti pobídce k lásce vůči nebeskému Otci a bratřím vrcholící modlitbou za vlastní nepřátele. Je to konfrontace učitelů Zákona a Ježíše, schematicky podávaného Zákona a Jeho plnosti přinášené Kristem. Papež František opět poukázal na dříve zmíněnou skutečnost, že Ježíš veřejně kázal v době, kdy „výklad Zákona procházel určitou krizí.“

„*Ten výklad byl příliš teoretický, kazuistický... Řekněme, že postrádal srdce, jež je vlastní Zákonu, totiž lásku, kterou nám daroval Bůh. Proto Pán poukazuje na největší přikázání Starého zákona: Miluj Boha celým srdcem, vší silou a celou duší a bližního jako sebe sama. Ve výkladech učitelů Zákona toto přikázání nebylo tak centrální. Středem se stal casus: Smí se dělat toto? A do jaké míry se to smí? A nesmí-li se, pak co?... To byla kazuistika Zákona. A Ježíš na to navazuje a vyjevuje pravý smysl Zákona, aby jej naplnil.*“

„Ježíš – řekl dále papež – „uvádí spoustu příkladů, aby ukázal v novém světle jednotlivá přikázání. »Nezabiješ« zakazuje také hněv proti bratřím, z čehož vysvítá, že láska je velkodušnější než litera Zákona. Podobně i darovat plášť tomu, kdo chtěl šaty, a doprovázet dvě míle toho, kdo chtěl být doprovázen jen jednu míli:“ „*To je úkon, který nejen splňuje Zákon, nýbrž uzdravuje srdce. Ježíš – zvláště v Matoušově evangeliu – vykládá přikázání jako cestu k uzdravení srdce raněného prvotním hříchem. Všichni máme srdce raněné hříchem – všichni - a máme se ubírat cestou uzdravení, abychom se připodobnili Otci, který je dokonalý: »Budte dokonalí, jako je dokonalý váš nebeský Otec«. Je to ozdravná cesta k tomu, abychom byli dětmi a abychom byli jako Otec.*“

„Tuto dokonalost – řekl dále papež – ukazuje Ježíš v dnešním evangeliu. »Slyšeli jste, že bylo řečeno: Miluj svého bližního a měj v nenávisti svého nepřítele. Ale já vám říkám: **Milujte své nepřátele a modlete se za ty, kdo vás pronásledují**« (5,43-44). **To je poslední a nejtěžší stupeň této cesty**“ –a připojil vzpomínku z dětství, kdy při pomýšlení na jednoho z velkých tehdejších diktátorů bylo běžné modlit se za to, aby jej Bůh poslal do pekla. „Bůh po nás však žádá zpytování svědomí“ – uzavíral.

„**Pán ať nám daruje pouze tuto milost: modlit se za nepřátele a za ty, kdo nám přejí zlo a nemají nás rádi; modlit se za ty, kdo nám působí zlo a pronásledují nás. Každý z nás zná nějaké jméno a příjmení: modlím se za toho a toho a za tamtoho... Ujišťuji vás, že tato modlitba bude mít dvojitý účinek: tomu dotýčnému umožní stát se lepším, protože modlitba je mocná, a nás učiní více dětmi nebeského Otce.**“

Milosrdenství je světlo - (Lk 18,35-43)

Drazí bratři a sestry, dobrý den!

Jednoho dne, kdy se **Ježíš blížil k městu Jericho, zázračně vrátil zrak slepci, žebracímu u cesty** (srov. Lk 18,35-43). Dnes chceme pochopit význam tohoto znamení, protože se týká přímo také nás. Evangelista Lukáš říká, že onen slepec seděl na kraji cesty a žebral (srov. v. 35). **Slepec v té době, a to až donedávna, nemohl žít jinak než z almužny.** Postava tohoto slepce reprezentuje mnohé lidi, kteří jsou dnes marginalizováni kvůli fyzickému či jinému znevýhodnění. Je oddělený od zástupu a sedí tam, zatímco lidé chodí okolo zaneprázdnění, ponořeni do svých myšlenek; cesta, která může být místem setkání, je však pro něho místem osamocení. Kolem přechází spousta lidí, ale on je tam sám.

Smutný je obrázek vydědence, zejména na pozadí města Jericha, nádherné a kypící oázy v poušti. Víme, že **právě do Jericha přišel izraelský lid po dlouhém exodu z Egypta.** Toto město je vstupní branou do zaslíbené země. Připomeňme si **slova, která pronesl Mojžíš při té příležitosti:** „Bude-li
Str. 2

mezi vámi chudý, někdo z tvých bratrů v některém městě v tvé zemi, kterou ti Hospodin, tvůj Bůh, dává, **nezatvrzuj své srdce a nezavírej svou ruku před svým chudým bratrem.** Chudý totiž ze země nevymizí. Proto ti prikazuji: Ve své zemi štědře otvírej ruku svému nuznému a chudému bratrovi" (Dt 15,7.11). Příkrý je rozpor mezi tímto doporučením Božího Zákona a situací popisovanou v evangeliu. **Zatímco slepec volá na Ježíše (měl silný hlas), lidé jej okřikují, aby mlčel,** jako by neměl právo mluvit. Nemají s ním soucit, ba dokonce jim jeho volání vadí. Kolikrát jen nás obtěžují lidé, když je vidíme na ulicích, jak jsou v nouzi, nemocní a hladoví! **Vadí nám, když vidíme uprchlíky a běžence. Je to pokušení, které máme všichni. Já také.** A proto nás Boží Slovo varuje a připomíná nám, že lhostejnost a nevraživost zaslepují a ohlušují, brání vidět bratry a nemožní rozpoznávat v nich Pána. Někdy je tato lhostejnost a nevraživost agresivní a arogantní. „Vyžeňte je všechny pryč, dejte je jinam,“ říkáme si. Toto je agrese, kterou projevoval zástup, když okřikoval slepce, ať jde pryč a zmlkne.

Všimněme si podrobnosti. Evangelista říká, že někdo ze zástupu vysvětlil slepci, co je důvodem přítomnosti tolika lidí: „*Prochází tudy Ježíš Nazaretský!*“ (v.37). K opisu Ježíšova průchodu je užito stejné sloveso, které v knize Exodus vyjadřuje přejítí anděla Zhoubce, který zachránil Izraelity v egyptské zemi (srov. Ex 12,23). Je to „přejítí“ paschy, počátek osvobození. **Když přechází Ježíš, vždycky nastává osvobození, vždycky nastává spása.** Slepce tedy jako by byla zvěstována jeho pascha. Aniž by se dal odradit, volá několikrát na Ježíše: „Synu Davidův“, čímž v Ném uznává očekávaného Mesiáše, který měl podle proroka Izaiáše otvírat oči slepým (srov. Iz 35,5). Narozdíl od zástupu díval se tento slepec očima víry, která jeho prosbě dala účinnou moc. Vskutku, jakmile ho Ježíš uslyšel, „zastavil se a poručil, aby ho k němu přivedli“ (v.40). Ježíš tak *bere tohoto slepce z okraje cesty a staví jej do středu* pozornosti svých učedníků i zástupu. **Vzpomeňme si, kdy jsme se sami ocitli v nepěkných situacích nebo i ve hříchu, a jak nás Ježíš vzal za ruku, vzal nás z okraje cesty a daroval nám spásu.** Uskutečňuje se tak dvojí přejítí. Za prvé lidé oznamují dobrou zvěst slepci, s nímž však nechtěli nic mít, a nyní Ježíš přiměl všechny, aby si uvědomili, že **dobrá zvěst klade do středu cesty toho, kdo z ní byl vyloučen.** Za druhé víra otevřela nevidomému cestu spásy, takže se ocitá mezi těmi, kdo se vydali na cestu, aby viděli Ježíše.

Bratři a sestry, **Pánovo přejítí je setkání, ve kterém milosrdenství sjednocuje všechny s Pánem, aby jim umožnil poznávat, kdo má zapotřebí pomoc a útěchu.** I našim životem prochází Ježíš. A když si všimnu, že přechází Ježíš, je to pozvání, abych k němu přistoupil, polepšil se a následoval Ježíše. Ježíš se obrací ke slepci otázkou: „*Co chceš, abych pro tebe udělal?*“ (v.41). Tato Ježíšova slova jsou podmanivá: Boží Syn nyní stojí před slepcem jako pokorný služebník. On, Ježíš, Bůh říká: „*Co chceš, abych pro tebe udělal? Jak ti mohu posloužit?*“ **Bůh se stává služebníkem hříšníka.** A slepec odpovídá Ježíši už nikoli oslovením Synu Davidův, nýbrž *Páne*, tedy titulem, který církve od počátku vztahuje na Zmrtvýchvstalého Ježíše. Slepce žádá, aby mohl znovu vidět a jeho touha je vyslyšena: „*Prohlédni! Tvá víra tě uzdravila*“ (v.42). Projevil svoji víru vzýváním Ježíše, chtěl se s ním za každou cenu setkat a to mu přineslo dar spásy. Díky víře může nyní vidět a především *cítit, že jej má Ježíš rád.* Proto vyprávění končí sdělením, že jakmile slepec začal vidět, „*velebil Boha a šel za ním*“ (v.43), **stal se učedníkem.** Z žebráka učedníkem. Také to je naše cesta: všichni jsme žebráci. Je nám všem zapotřebí spásy. **A všichni máme každý den učinit tento krok: od žebráků k učedníkům.**

A tak se tento slepec vydává za Pánem a stává se součástí jeho společenství. Ten, kterého okřikovali, aby mlčel, nyní nahlas svědčí o svém setkání s Ježíšem Nazaretským, „*a všechen lid, který to viděl, vzdal Bohu chválu*“ (v.43). **Nastává druhý zázrak: to co se přihodilo slepci, způsobilo, že i zástup nakonec prohlédl. Totéž světlo všechny osvěcuje a sjednocuje do jediné modlitby chval.** Takto Ježíš zahrnuje milosrdenstvím všechny, které potká: volá je, přivolává k sobě, shromažďuje, uzdravuje, osvěcuje a vytváří nový lid, který oslavuje divy Jeho milosrdné lásky. Nechme se také my povolat Ježíšem, nechme se uzdravit Ježíšem, přijměme od Ježíše odpuštění, vykročme za Ježíšem a chvalme Boha. Ať se tak stane!

Kázání z Domu sv. Marty

16.6.2016

O prostoru a ovzduší modlitby

Když se modlíme Otče náš, vnímejme na sobě Jeho pohled – prohlásil dnes papež v homilii při ranní mši v kapli Domu sv. Marty. Zdůraznil přitom, že pro křesťana nejsou modlitby magická slova a že **slovo Otec používal Ježíš právě v těch nejvýznamnějších životních okamžicích.**

Nebýt v modlitbě upovídání jako pohané a nepovažovat modlitby za magické formule. Papež František komentoval dnešní evangelium (Mt 6,7-15), ve kterém Ježíš učí svoje učedníky modlitbě „Otče náš“, a pozastavil se zejména nad slovem Otec v křesťanském životě. „Ježíš – řekl Petřův nástupce – indikuje slovem Otec vlastní prostor modlitby. Tento »Otec ví, co potřebujete, dříve než ho prosíte«, naslouchá nám ve skrytosti, tajně, jako On, Ježíš, který nám radí modlit se ve skrytu.

„Tento Otec nám dává totožnost synů. A když říkám Otče, dotýkám se kořenů svojí identity, kterou je bytí syna. A tou je milost Ducha. Nikdo nemůže říci Otče bez milosti Ducha. Slovo Otče Ježíš používal v nejsilnějších momentech, když byl plný radosti a citu »Velebím tě Otče, protože jsi zjevil tyto věci dětem« (srov. Lk 10,21) nebo když zaplakal u hrobu svého přítele Lazara: »Otče, děkuji ti, že jsi mě vyslyšel« (Jan 11,24) anebo potom v závěrečných momentech svého života, na konci.“

„V těch nejsilnějších momentech – zdůraznil dále papež - oslovuje Ježíš Otce. Je to slovo, které nejvíce užívá. Mluví s Otcem. Je to cesta modlitby a proto si dovolím říci, že je prostorem modlitby. **Pokud nevnímáme, že jsme synové, necítíme se být syny a neříkáme Otče – konstatoval papež – je naše modlitba pohanská, je modlitbou slov.“**

„Jistě – dodal – lze prosit Matku Boží, anděly a svaté, ale úhelným kamenem modlitby je Otec. Pokud nedokážeme začít modlitbu tímto slovem, nezdaří se.“

*„Otče – znamená cítit na sobě pohled Otce, cítit, že slovo Otče, není upovídání jako slova pohanských modliteb, nýbrž volání k Tomu, kdo mi dal totožnost syna. **Toto je prostor křesťanské modlitby - »Otče«** - a potom prosíme svaté a anděly, konáme procesí, poutě... To vše je krásné, ale na počátku vždycky »Otče« a s vědomím, že jsme děti a máme Otce, který nás miluje a zná všechny naše potřeby. Toto je ten prostor.“*

Potom papež František zaměřil pozornost na tu část modlitby Otčenáš, kterou zdůraznil Ježíš, totiž odpustit bližnímu tak jako Bůh odpouští nám. „Je-li prostorem modlitby oslovení »Otče« – poznamenal – je atmosférou modlitby označení »náš«: jsme bratři, jsme rodina.“ V této souvislosti papež zmínil, co se stalo Kainovi, který pojal nenávisť k Otcovu synu, ke svému bratru. „Otec – pokračoval - nám dává totožnost i rodinu. A proto je tolik důležitá schopnost odpuštění, zapomenutí, zapomnění urážek, tedy onen zdravý zvyk říkat »nechme to být«. Pán ať jedná. Nepěstovat zášť, zlobu a pomstychtivost. **Prosit Otce, odpustit všem a zapomínat na urážky je ta nejlepší modlitba, kterou můžeš říci.“**

*„Je dobré občas v tom zpytovat svědomí. Je pro mne Bůh Otcem, cítím, že je mi Otcem? A pokud to tak necítím, prosím Ducha svatého, aby mne naučil to tak vnímat. A jsem schopný zapomenout na urážky, odpustit a nechat to být? A pokud ne, prosit Otce: »vždyť i tito jsou tvými syny, ublížili mi, ale pomoz mi odpustit«. Zpytujeme v tom svoje svědomí, velice nám to prospěje. **»Otče« a »náš« nám dává identitu dětí a rodinu, abychom šli životem spolu.“***

17.6.2016

Také nejlepší pšenice se mísí s trochou krouhlu...

Dobrý večer!

Zaplňili jste všech pět chrámových lodí...To je dobře! Je vidět, že máte chuť do práce...

„Radost lásky: cesta rodin v Římě“ – tak zní téma vašeho diecézního sympozia. Nebudu začínat od exhortace, nad níž jste se zamýšleli v pracovních skupinách. Chtěl bych spolu s vámi vyzdvihnout několik klíčových idejí či snah, které vyšly najevo během synody a které mohou pomoci lépe chápat ducha zmíněné exhortace. Kéž tento dokument orientuje vaše reflexe a dialogy a tak „poskytne odvahu, podněty a pomoc rodinám v jejich nasazení i v jejich těžkostech“ (Amoris laetitia, 4). Rád bych tak učinil pomocí třech biblických obrazů, které nám umožní navázat spojení s momentem Ducha v rozlišování synodálních otců.

1. **„Zuj opánky ze svých nohou, neboť místo, na kterém stojíš, je půda svatá“**(Ex 3,5). Takto vybízel Bůh z hořícího keře Mojžíše. Půda, na kterou se vstupuje, a **témata, s nimiž se synoda potýkala, vyžadují určitý postoj**. Nešlo o analýzu leccakého problému, nestáli jsme před jen tak nějakou situací. Měli jsme před sebou konkrétní tváře mnoha rodin. Dozvěděl jsem se, že v některých skupinách spolu synodální otcové před začátkem zasedání hovořili o svých vlastních rodinách. Tato snaha - takříkajíc - dodat tématům tváře vyžadovala (a vyžaduje) ovzduší úcty, které uschopňuje naslouchat tomu, co říká k našim situacím Bůh. Nejde o diplomatický či politicky korektní respekt,

nýbrž o úctu proniknutou starostí a poctivým tázáním zaměřeným na péči o životy těch, kterým jsme povoláni sloužit jako pastýři. Dodávat tváře tématům velice pomáhá! Jak nám pomáhá, když si povšimneme, že za úředním spisem se skrývá lidská tvář. Osвобоjuje nás to od ukvapenosti při vyvozování závěrů, které jsou dobře formulovány, ale častokrát postrádají životnost; **osvobozuje nás od abstraktního mluvení, abychom se přiblížili konkrétním lidem a zaobírali se jimi.** Chrání nás před ideologizováním víry pomocí systémů, které jsou dobře vystavěny, ale neberou v úvahu milost. Častokrát se z nás totiž stávají pelagiáni...A to je možné jedině v ovzduší víry. **Víra nás žene, abychom neochabovali při hledání Boží přítomnosti v dějinných proměnách.**

Každý z nás žil v rodině. V některých případech se tato životní zkušenost pojí s díkůvzdáním snadněji než v jiných, ale všichni tuto zkušenost máme. V tomto kontextu nám Bůh vyšel vstříc. Jeho Slovo k nám nedošlo jako sekvence abstraktních tezí, nýbrž jako průvodce na cestě nás podporovalo uprostřed bolesti, oživovalo naše slavení a vždycky ukazovalo cíl cesty (*Amoris laetitia*, 22). To nám připomíná, že **naše rodiny, tváře rodin v našich farnostech s jejich příběhy a různými komplikacemi „nejsou problémem, nýbrž příležitostí“, kterou před nás Bůh staví.** Tato příležitost nás vybízí k misionářské kreativě schopné obejmout všechny konkrétní situace, což jsou v našem případě římské rodiny. Nejenom ty, které přicházejí nebo se nacházejí ve farnostech – to by bylo více či méně snadné, ale pokud možno **i rodiny našich čtvrtí, které za námi běžně nepřicházejí.** Toto setkání nás vybízí, abychom nic a nikoho nepovažovali za ztraceného, nýbrž snažili se obnovit naději z vědomí, že **Bůh nadále v našich rodinách působí. Vybízí nás, abychom nikoho neopouštěli kvůli tomu, že není na výši toho, co je od něho požadováno.** To nám ukládá, abychom opustili principiální deklarace a vešli do tlukoucího srdce římských čtvrtí a jako řemeslníci začali v této realitě vytvářet Boží sen. To mohou dělat pouze lidé víry, kteří se nezavírají před působením Ducha. Lidé, kteří si špiní ruce. Reflektovat o životě našich rodin, takových jaké jsou, po nás vyžaduje zout si opánky, abychom objevili Boží přítomnost. **Toto je první biblický obraz – jít tam, kde je Bůh.** Bůh, který působí, žije, je křížován, Bůh...je to však Bůh!

2. Nyní druhý biblický obraz. Je to obraz farizeje, který v modlitbě říká Pánu: **„Bože, děkuji ti, že nejsem jako ostatní lidé: lupiči, podvodníci, cizoložníci nebo i jako tamhleten celník“** (Lk 18,11). Jedním z pokušení, kterým jsme neustále vystaveni, je **separatistická logika.** To je zajímavé. V **sebeobraně věříme, že získáváme identitu a bezpečnost,** kdykoli se oddělujeme či izolujeme od ostatních, zvláště od těch, kteří žijí v odlišné situaci. **Totožnost se ale nezískává vydělováním – nýbrž příslušností. Identitu mi poskytuje má příslušnost Pánu, nikoli odloučení od druhých, aby mne nenakazili...**Považuji za nezbytné učinit důležitý krok: nemůžeme analyzovat, reflektovat a tím méně se modlit tak, jako kdybychom stáli na odlišných březích či stezkách a jako bychom byli mimo dějiny. Všichni potřebujeme konverzi, všichni potřebujeme stanout před Pánem, stále znovu s Ním obnovovat smlouvu a říkat spolu s celníkem: **Bože, buď milostiv mně hříšnému! Toto nám umožňuje, abychom zůstali stát na téže „straně“ – tedy nikoli odděleně – a stavěli se před Pána v postoji pokory a naslouchání.**

Dívat se na naše rodiny správně a s jemnocitem, kterým na ně hledí Bůh, nám pomáhá nastavit svoje svědomí v Jeho směru. Důraz položený na milosrdenství nás staví před realitu realisticky, nikoli však v postoji jakéhokoliv realismu, nýbrž Božího realismu. Naše analýzy jsou důležité a nezbytné a pomáhají nám osvojit si zdravý realismus. Nic však není srovnatelné s evangelním realismem, který se nezastaví u popisu situací, problematik a tím méně hříchu, nýbrž jde vždycky dál a umí dohlédnout za každou tvář, každý příběh a každou situaci, příležitost i možnost. **Evangelní realismus se angažuje společně s druhým a s druhými, nečiní z ideálů a „z toho, jací jsme povinovani být“ překážku setkání s druhými v těch situacích, ve kterých se nacházejí.** To neznamená nepředkládat evangelní ideál. Nikoli, o to nejde. Je to naopak pobídka, abychom jej žili v dějinách se vším, co obnáší. To neznamená nepodávat zřetelnou věrouku, nýbrž vyhýbat se upadání do soudů a postojů, které nepřipouštějí složitost života. **Evangelní realismus si špiní ruce, neboť ví, že „pšenice a koukol“ rostou spolu a že ta nejlepší pšenice bude v tomto životě vždycky smíšená s trochou koukolu.** „Chápu ty, kteří dávají přednost rigidnější pastoraci, která nevede k žádnému zmatku“. Chápu je. „Upřímně však věřím, že Ježíš chce církev pozornou k dobru, které Duch rozsévá mezi slabosti: Matku, která se ve stejné chvíli, kdy jasně vyjadřuje svoje objektivní učení, »nezříká možného dobra, ale vystavuje se riziku, že se zašpiní blátem z cest«. Pastýři, kteří představují věřícím plný ideál evangelia i věrouku církve, mají usilovat také o to, aby věřící přijali logiku soucitu se slabými a vyhýbali se pranýřování či příliš tvrdým a nesnášenlivým soudům. **Samo evangelium nás žádá, abychom nesoudili a neodsuzovali** (srov. Mt 7,1; Lk 6,37)“ (*Amoris laetitia*, 308). A zde učiním jednu odbočku. Dostala se mi pod ruku ona sloupová hlavice z baziliky sv. Marie Magdalény z Vézelay na jihu Francie, kde začíná svatojakubská pouť. Na jedné straně je vytesán Jidáš jako oběšenec s

vyplazeným jazykem a na druhé straně Ježíš jako Dobrý pastýř, který nese Jidáše na ramenou a bere ho s sebou. Je to tajemství. Avšak středověcí umělci, kteří pomocí těchto soch učili katechismus, pochopili Jidášovo tajemství. Don Primo Mazzolari o tom má pěknou promluvu, na jeden Zelený čtvrtek. Byl to kněz z této diecéze, ale patří celé Itálii. Kněz, který dobře pochopil, jak složitá je logika evangelia. **A ten, který si nejvíce špinil ruce, byl Ježíš. Ježíš se špinil nejvíce. Nedbal na svou čistotu, ale chodil mezi lidmi a bral je takové, jací jsou, nikoli takové, jací by měli být.** Vraťme se k biblickému obrazu: Pokud si říkáme: „Děkuji ti, Pane, protože patřím do Katolické akce, anebo do toho či jiného sdružení, Charity a podobně, a nejsem jako ti druzí, kteří bydlí v městských čtvrtích, kradou a páchají trestnou činností“, pak to naší pastoraci nepomáhá.

3. **„Vaši starci budou mít proročké sny“** (Jl 3,1). To bylo jedno z proroctví Joela o době Ducha. Staří budou mít věštecké sny a jinoši uží vidění. Tímto třetím obrazem bych rád zdůraznil význam, který synodální otcové dali hodnotě svědectví jakožto místa, kde lze objevit Boží sen i život lidí. V tomto proroctví rozjímáme jednu nevyhnutelnost: ve snech našich starců se častokrát vyskytuje možnost, že naši mladí budou mít nová vidění, novou budoucnost – a tady myslím na římskou mládež, na mladé římských předměstí – budou mít zítřek a naději. Když ale čtyřicet procent mladých lidí pod pětadvacet let nemá práci, jakou mohou mít naději? Tady, v Římě? Jak nalézt východisko? Jsou to dvě skutečnosti, které jdou pospolu, potřebují se navzájem a jsou spojeny. Je krásné nacházet páry, manžele, kteří se i ve stáří vyhledávají, hledí na sebe, nadále se mají rádi a volí se navzájem. Jak krásné je nalézt „prarodiče“, v jejichž tvářích zbrzděných časem se skvěje radost rodící se z rozhodnutí pro lásku a z lásky. Do domu sv. Marty přicházejí mnohé páry, které slaví 50 nebo 60 let manželství. Přicházejí také na pozdrav při generální audienci. Vždy je obejmou, poděkují za jejich svědectví a ptám se: Kdo z vás měl větší trpělivost? A oni pokaždé odpovídají: Oba dva. Někdy žertem některý z nich prohodí: Přece já!, ale hned dodá, že to byl žert. Jedna odpověď byla však velmi krásná – a myslím, že to cítili všichni kolem. Jeden pár po šedesáti letech manželství řekl: A ještě jsme do sebe zamilovaní! To je krásné! Prarodiče, kteří vydávají takové krásné svědectví! Vždy jim říkám: Ukažte to mladým, kteří se rychle unaví a po dvou, třech letech už říkají: Vracím se k mamince!...Stařečci a stařenky...

Jako společnost jsme našim starým odňali hlas, zbavili jsme je jejich prostoru, odebrali jsme jim příležitost, aby nám vyprávěli svoje příběhy a zkušenosti. To je dnešní sociální hřích. A tak jsme přišli o bohatství jejich moudrosti. Tím že je skartujeme, odpisujeme možnost navazovat spojení s tajemstvím, které jim umožnilo ubírat se stále dál. Připravili jsme se o svědectví manželů, kteří nejenom přestáli čas, ale zachovali ve svých srdcích vděčnost za vše, co prožili (srov. *Amoris laetitia*, 38).

Tento nedostatek modelů, svědectví, tento nedostatek prarodičů a otců schopných vyprávět sny nedovoluje mladým pokolením „mít vidění“. Zůstávají na místě. Nedovoluje jim dělat plány, poněvadž budoucnost rodí nejistotu, nedůvěru a strach. Jedině svědectví našich rodičů, když vidíme, že měli možnost bojovat za něco, co má cenu, jim pomůže pozvednout zraky. Jak si představujeme, že se mladí vyrovnají s životem v rodině a manželství jakožto daru, pokud od nás budou stále jen slyšet, že je to obtížné? Chceme-li „vidění“, nechejme svoje prarodiče, aby vyprávěli a dělili se o své sny, abychom zítra mohli mít proroctví. A zde bych se chtěl na chvíli pozastavit. **Nastal čas, abychom staré lidi povzbuzovali ke snům.** Potřebujeme sny našich prarodičů, máme zapotřebí jim naslouchat. Odtud přichází spása. **Nikoli náhodou – opravdu nikoli náhodou – když Ježíše jako maličkého rodiče poprvé přinesli do chrámu, přijali jej tam dva staří lidé, kteří vyprávěli o svých snech.** O čem snil onen starý muž? Duch mu přislíbil, že uvidí Pána. Nastala hodina – a není to nějaká metafora – nastala hodina, kdy staří lidé mají snít. Povzbuzujme je k tomu, aby nám něco sdělili. Staří lidé cítí, že jsou odsunováni, ne-li přímo vystaveni pohrdání. Ve svých pastoračních programech rádi slyšíme: „Nastala hodina odvahy... Toto je hodina laiků...Nastala hodina...“ Osobně bych řekl: Toto je hodina našich dědů. „Ale otče“, slyším už námitky, „vracíte se dozadu, jste předkoncilový!“ Ano, nastala hodina našich dědů, kteří mají snít, aby se mladí naučili prorokovat – tedy svou silou, představivostí a prací uskutečňovat stařecké sny. Toto je hodina dědů. Velmi by mne těšilo, kdybyste se ve svých úvahách nad tím zamysleli. **Tři obrazy, jak číst *Amoris laetitia*:**

- K životu každého člověka, život každé rodiny musíme přistupovat s velkou úctou a velkou péčí. Zejména, když o nich reflektujeme.
- Varujme se zavádění pastorační ghetta a pro ghetta.
- Dejme prostor starým lidem, aby se vrátili ke snění.

Tři obrazy nám připomínají, že **„víra nás nevyklučuje ze světa, ale hlouběji nás do něho zasazuje“** (*Amoris laetitia*, 181). Nikoli jako dokonalé a neposkvřené, kteří věří, že vědí všechno, nýbrž jako lidi, kteří poznali lásku, kterou má Bůh k nám (srov. *1 Jan 4,16*). A v této důvěře, s touto jistotou, s velkou

pokorou a úctou chceme přistupovat ke všem našim bratřím, abychom v rodině žili radost vycházející z lásky. S touto důvěrou se zřekněme „ohrad“, „které nám umožňují zachovávat si odstup od lidského dramatu, **a odhodlejme se opravdu vstoupit do kontaktu s konkrétní existencí druhých a zakusit moc něhy**“ (*Amoris laetitia*, 308). To nám ukládá rozvinutí rodinné pastorace schopné *přijímat, doprovázet, rozpoznávat a integrovat*. Pastorace, která nám dovolí a umožní poskytnout vhodné lešení, aby život nám svěřený našel oporu, kterou potřebuje, a rozvíjel se tak podle snu toho nejstaršího z nás – odpusťte mi to zjednodušení – tedy podle Božího snu.

Po této promluvě pak římský biskup odpověděl spatra na tři otázky, které vzešly z příprav:

První otázka - Svatosti, dobrý večer. V exhortaci „*Evangelii Gaudium*“ říkáte, že velkým problémem dneška je pohodlný a lakomý individualismus, a v „*Amoris Laetitia*“ mluvíte o tom, že je třeba vytvářet síť vztahů mezi rodinami. Používáte termín, který v italštině vyznívá ne zcela dobře: „rozšířená rodina“ [v italštině termín „*famiglia allargata*“ obvykle označuje soužití členů aktuální a předchozí rodiny, pozn. překl.]. Rozšířená rodina, síť vztahů mezi rodinami, nejen v církvi, ale také ve společnosti, kde ti nejmenší, nejchudší, samotné ženy a staří lidé mohou nalézat přijetí. Potřebná je revoluce něhy a mystické bratrství.

Také my ve svých společenstvích pocítujeme virus individualismu, i my jsme dětmi této doby. Proto potřebujeme pomoc k vytváření této sítě vztahů mezi rodinami, která by byla s to prolomit uzavřenost a znovu se setkat. Možná to znamená, že v našich farnostech máme změnit mnohé, co se tam během času usadilo – jako nevraživosti, rozpory a staré zášti?! To je moje otázka.

Papež František: „Je pravda, že individualismus je jakousi osou této kultury. Má celou řadu jmen a tato jména mají původ v egoismu – lidé se zaměřují sami na sebe, nehledí na ostatní, nevšímají si ostatních rodin... Často jsme ale také svědky určitých „pastoračních krutostí“. Mám například zkušenost ještě z Buenos Aires. V jedné nedaleké diecézi někteří kněží nechtěli křtít děti svobodných matek a ukazovali si na ně jako na zvířata. Když jim byl vytýkán individualismus, bránili se: Ne, my jsme přece dokonalí a toto je správná cesta... Existuje však také individualismus, který hledá hedonistické potěšení. Měl jsem na jazyku trochu silné slovo, ale řeknu ho v uvozovkách: ten „proklatý blahobyť“ nám velmi uškodil. Ach, blahobyť... [potlesk]. Itálie dnes zažívá strašlivý pokles porodnosti, je myslím pod nulou. To všechno ale začalo kulturou blahobytu před dvaceti lety. Znal jsem mnoho rodin, které dávaly přednost - nezlobte se na mě, nechci urazit majitele zvířat – ale místo dítěte dávaly přednost dvěma, třem kočkám nebo psu. Mít dítě totiž není nic snadného, je třeba se o něj starat... Ale skutečnou výzvou ve vztahu k dítěti je, že máš před sebou člověka, který bude svobodný. Pes nebo kočka ti dají náklonnost, ale je to náklonnost „naprogramovaná“ a, do jisté míry, není svobodná. Když máš jedno, dvě, tři, čtyři děti, budou z nich svobodní lidé a budou muset jít životem se všemi jeho riziky. **A právě to je výzva, která děsí: svoboda.**

Vraťme se nyní k individualismu. Myslím si, že máme strach ze svobody - I v pastoraci. Ptáme se: „Jak že se má tohle dělat? Může se to?...Mám strach, že...“ **Máš strach? Zariskuj.** Když jsi na místě, kde musíš rozhodovat, zariskuj! Pokud se spleteš, je tu zpovědník, je tu biskup, ale zariskuj!“ Je to podobné jako s oním farizeem: pastorace čistých rukou, všechno čisté, všechno v pořádku a všechno pěkné! Ale stačí pohlédnout mimo toto prostředí a vidíme, co je tam mizérie, bolesti, bídy, nedostatku příležitostí k rozvoji a mnoho dalšího. Je třeba riskovat. **Hedonistický individualismus má strach ze svobody. Je to individualismus – nevím, zda mi to italská gramatika dovolí, ale řeknu to: „uvěznující v kleci“. Zavírá tě do klece, nedovoluje ti svobodně vzlétnout.**

A nyní termín „rozšířená rodina“ – je to slovo, které nezní vždycky dobře, to je pravda, ale záleží na kultuře. Já jsem psal exhortaci španělsky... Před týdnem nebo před dvěma přišel předat pověřovací listiny velvyslanec jedné země a spolu s ním jeho rodina a paní, která mnoho let uklízí v jejich domě. To je „rozšířená rodina“. Ta paní byla součástí rodiny, neprovdaná žena, kterou nejen dobře platili a měli s ní řádnou pracovní smlouvu, ale když měli jít k papežovi předat pověřovací listiny, řekli jí: „Pojď s námi, protože jsi součástí rodiny“. To je příklad. Takto je třeba dávat lidem místo, nabízet místo prostým lidem s evangelijní prostotou, která je dobrá. To jsou příklady toho, jak rozšiřovat rodinu...“

Další klíčové slovo, o kterém jsi mluvil: říkal jsi „individualismus“, já jsem řekl „strach ze svobody“. Ale řekl jsi také další slovo: něha. Něha je Božím pohlazením. Během zasedání synody zaznělo, že musíme provést revoluci něhy, a někteří otcové – bylo to už před lety – reagovali: „Tak se to nedá říci, nezní to dobře“. Dnes to ale můžeme vyslovit: schází něha. **Chybí vlídnost. Je třeba nejenom hladit děti a nemocné, ale hladit všechno, i hříšníky. Máme dobré příklady něhy...** Něha je jazykem, kterým se obracíme k nejmenším, k těm, kdo nemají nic. Dítě rozpoznává tatínka a maminku v jejich

pohlazených, po hlase, ale vždy skrze něhu. Líbí se mi, když slyším, jak tatínek nebo maminka mluví k dítěti, které začíná mluvit, a sami mluví jako děti [papež napodobuje takovou mluvu...potlesk]. Všichni to známe... A to je něha. Jde o to, snížit se tam, kde je druhý. Je to cesta, kterou šel Ježíš. Ježíš nedbal na to, že je **Bůh, snížil se. Mluvil naším jazykem, mluvil našimi gesty. Ježíšova cesta je cestou něhy.**

Tak tedy hedonismus, strach ze svobody, právě v tom spočívá současný individualismus. Je třeba vyjít na cestu něhy, naslouchání, doprovázení bez otázek... Ano, rodiny rostou s tímto jazykem a s tímto postojem. Vytváří se malá rodina, pak velká rodina přátel nebo těch, kdo přicházejí... Nevím, zda jsem odpověděl, ale snad ano..."

Druhá otázka - Dobrý večer, Svatosti, vrátím se k tématu, kterého jste se už dotkl. Jako křesťanské komunity nechceme rezignovat na radikální požadavky evangelia na rodinu, tedy manželství jako svátost, nerozlučnost, věrnost na jedné straně a na druhé straně přijetí plné milosrdenství vůči všem situacím, i těm nejobtížnějším. Jak předcházet tomu, aby v našich společenstvích vznikala dvojí morálka, na jedné straně náročná a na druhé povolná, jedna rigorózní a druhá laxní?

Papež František: „Oba tyto postoje – ani rigorismus, ani laxismus – neobsahují pravdu. Evangelium volí jinou cestu, obsaženou v oné čtveřici slov: přijímat, doprovázet, rozpoznávat a integrovat, aniž by strkalo nos do takzvaného morálního života lidí [potlesk]. Pro vás klid musím říci, že vše, co je napsané v exhortaci, je od začátku až do konce tomistické, čímž používám slov významného teologa kardinála Schönborna, který dokument prezentoval. Je to tedy spolehlivé učení. **My bychom však mnohdy chtěli, aby se taková zaručená nauka vyznačovala matematickou jistotou, která neexistuje** – ani v široce pojatém laxismu, ani v rigorismu. Pomysleme ale na Ježíše, protože dějiny se tu opakují. **Když Ježíš promlouval k lidem, lidé si říkali: Jak to mluví?** Nemluví jako naši učitelé, nýbrž jako ten, kdo má moc. Jejich učitelé byli znalci Zákona – pro každý případ měli zvláštní zákon, až dospěli k téměř šesti stům přikázání. Všechno podléhalo pravidlům, všechno. A Pán? Boží hněv se projevuje ve 23. kapitole u Matouše, která děsí. Zejména mne ohromuje, když Ježíš mluví o čtvrtém přikázání, a vytýká farizeům, že se hájí slibem při obětním oltáři, namísto aby dali najíst svým starým rodičům, čímž si protiřečili. Ježíš byl takový a byl odsouzen nenávistí, která mu neustále kladla léčky otázkou: Je možné toto učinit, anebo není? Pomysleme na epizodu s cizoložnicí. Stojí psáno, že musí být kamenována. A morálka? Ta je tu jasná, není rigidní. Musí být kamenována, protože tu jde o svátost manželství, věrnost. Ježíš je v tom jasný, protože tu zní slovo: cizoložství. Je to jasné, ale Ježíš trochu dělá hloupého, nechává plynout čas a kreslí si...A potom říká: Ale jen začněte, kdo z vás je bez hříchu, ať po ní hodí kamenem první. Nedodržel Ježíš Zákon? Všichni odešli, počínaje námi – nejstaršími. „Ženo, nikdo tě neodsoudil. Také já tě neodsuzuji“. **Co říkala morálka? Kamenovat. Avšak Ježíš této morálce nedostál. To nás přivádí k myšlence, že o evangelní morálce nelze mluvit v kategoriích přísnosti a matematické jistoty.** Pokračujme však ženami – když ona slečna či paní [Samaritánka, srov. Jan 4,1-27], nevím přesně, co byla zač, začala tak trochu katechizovat a ptala se, na jaké hoře se má Bůh uctívat, Ježíš jí položil otázku: „A co tvůj muž?“ „Nemám muže“, odpověděla mu. „Řekla jsi pravdu“. Tato žena totiž vskutku měla mnohá „vyznamenání a medaile“ za cizoložství...přesto se právě ona, ještě předtím, než jí bylo odpuštěno, stala apoštolkou Samařska. Co je tedy třeba dělat? Vraťme se k evangeliu, vraťme se k Ježíši! To neznamená vylévat vaničku i s dítětem, nikoli. **Znamená to hledat pravdu a usilovat o morálku, která je vždy skutkem lásky – lásky k Bohu a lásky k bližnímu. Zároveň je to skutek, který nechává prostor pro konverzi druhého člověka, ihned ho neodsuzuje, dává mu prostor.**

Je tu hodně kněží, promiňte mi, když teď povím něco, co se jich týká. Když jsem byl jmenován arcibiskupem, kardinál Aramburu, který zemřel až po mém předchůdci, mi dal radu: „Pokud zjistíš, že nějaký kněz kolísá anebo trochu sklouzává do nějaké situace podvojného života, zavolej si ho a řekni mu, že si o tom s ním chceš promluvit. Určitě se začne vytáčet a vše popírat, a proto ho přeruš a doporuč mu, aby se vrátil domů, zamyslel se a za čtrnáct dní zase přišel. Uvidíš,“ říkal kardinál Aramburu, „že onen kněz bude mít čas si vše promyslet před Ježíšem a až se vrátí, poví: Ano, je to pravda. Prosím, pomoz mi!“ Všechno chce čas...Namítnete: „Ale otče, podle morálky ten kněz pak čtrnáct dní žil ve smrtelném hříchu a slavil tak mši svatou...Co vy na to?“ Co je lepší? Co bylo v tom případě lepší? Biskupova velkorysost a čtrnáct dní na rozmyšlenou, i přes riziko, že bude slavit mši ve smrtelném hříchu, anebo rigidní morálka? V souvislosti s morální přísností se zmíním o jedné situaci, které jsem byl sám svědkem. Součástí studia teologie byla zkouška, jak naslouchat zpovědi – jmenovala se *ad audiendas*. Dělal se ve třetím roce, avšak jako studenti druhého ročníku jsme měli povolení na ni docházet, a tak se připravovat. Jednomu našemu spolužákovi byl jednou předložen případ člověka, který se přišel zpovídat z velice spletné záležitosti, týkající se sedmého přikázání, *de*

justitia et jure. Byl to zcela nereálný případ. Onen spolužák, normální člověk, se vůči profesorovi ohradil, že něco obdobného přece v životě vůbec neexistuje. Odpověď zněla: „To máte pravdu, ale v knihách ano.“ Takže toho jsem byl svědkem“.

Třetí otázka - *Na všech stranách se mluví o krizi manželství. Na co je třeba se zaměřit, abychom dnes mladé lidi vychovávali k lásce a zejména pak ke svátostnému manželství? Jak překonat jejich odpor, skepsi, deziluze a strach z definitivnosti?*

Papež František: „Začnu od posledního slova – žijeme v kultuře provizoria. Od jednoho biskupa jsem slyšel, že za ním před několika měsíci přišel jeden hoch, který dokončil vysokoškolská studia. Byl to šikovný mladík a řekl biskupovi: „Chci se stát knězem, ale jen na deset let“. To je kultura provizoria, která vládne všude, včetně kněžství a řeholního života. Právě kvůli tomuto provizoriu je část svátostných manželství neplatná, protože manželé sice prohlásí: „Ano, je to na celý život“, ale nevědí, co říkají, protože mají jinou kulturu. Prohlašují to sice v dobré vůli, ale bez plného vědomí. Jedna paní mi v Buenos Aires vytkla: „Vy kněží jste chytráci – studujete na kněze osm let a když se pak něco nezdaří – třeba se knězi zalíbí nějaké pěkné děvče, nakonec dostane povolení k sňatku a založení rodiny. A nám laikům, kteří si udělujeme nerozlučitelnou svátost na celý život, předepíšete čtyři přednášky, a s tím si máme vystačit!“ Za jeden z problémů považuji právě přípravu na manželství.

Pak je tu další otázka, která se váže k sociálním okolnostem. Minulý rok jsem tady v Itálii zatelefonoval jednomu mladíkovi, kterého jsem před časem poznal v Ciampinu (*obec poblíž Říma*, pozn. překl.) a který se měl ženit. Zavolał jsem mu a řekl: „Tvá maminka mi řekla, že příští měsíc budete mít svatbu? Kde ji máte?“ A on odpověděl: „Ale ještě nevíme, protože hledáme kostel, který by se hodil k šatům nevěsty...A pak musíme udělat ještě spoustu dalších věcí – najít restauraci, která by nebyla moc daleko, připravit dárky pro svatebčany (tzv. *bomboniere*, upomínková schránka s mandlovými bonbony, pozn. překl.)...To jsou hlavní starosti! Jiné sociální okolnosti nastávaly v Buenos Aires – nedoporučoval jsem tam svátostná manželství v případech, které tam nazýváme „*matrimonios de apuro*“, svatby v tísní, když je na cestě miminko. Nyní se věci mění, ale sociální pravidla byla taková: dítě je na cestě, musíme se rychle vzít. Zakazoval jsem to, protože tito lidé nejsou svobodní, i když se možná milují. Poznal jsem pak pěkné případy, kdy se po dvou třech letech vzali, a do kostela vcházeli tatínek s maminkou, kteří vedli dítě za ruku. Věděli však dobře, co dělají. Krize manželství nastává, protože lidé neznají svátost manželství a její krásu. Nevědí, že je nerozlučitelná, že je na celý život. Je to složité...Z Buenos Aires mám ještě jednu zkušenost – když faráři zahajovali kurzy přípravy na manželství, vždy pro 12 či 13 párů, aby neměli více než 30 lidí, první otázka zněla: „Kteří z vás už spolu žijí?“ Většina přítomných zdvihla ruku. Lidé dávají přednost soužití a právě v tom spočívá výzva, která nás má zaměstnávat. Nelze se hned ptát: „Proč se nevezmete v kostele?“ Nikoli, je třeba doprovázet, přivádět ke zralosti. Na argentinském venkově – v severovýchodní oblasti – přetrvává určitá pověrčivost. Snoubenci spolu žijí a mají děti. Když pak dítě začne chodit do školy, vezmou se na úřadě a teprve jako prarodiče se berou v kostele. Pověra totiž tvrdí, že církevní svatba by vylekala manžela! Musíme proto bojovat také proti těmto pověrám, ačkoli musím přiznat, že jsem v oněch soužitích viděl opravdovou věrnost, která z nich určitě dělá platné manželství. Tato soužití mají díky své věrnosti milost pravého manželství. Tyto místní pověry ale ztěžují pastorační manželství.

A další otázkou je klid v rodině – nejenom hádky mezi manželi, kde vždy radím, aby nezakončili den bez usmíření, protože studená válka dalšího dne je mnohem horší, ale také vměšování příbuzných, rodičů. Není jednoduché být tchánem anebo tchýní. Skutečně to není snadné. Jednou jsem zaslechl něco pěkného, čím potěším ženy: Když se žena na ultrazvuku dozví, že čeká chlapečka, už se začíná připravovat na to, že z ní jednou bude tchýně! Ale zpět k vážnému tónu – přípravu na manželství je třeba vést pomalu a v blízkosti lidem, nebát se jich. Častokrát je to cesta konverze. Samozřejmě existují mladí lidé, kteří mají také velkou čistotu a lásku, ale je jich málo. Dnešní kultura před nás staví mladé lidi, kteří jsou dobří a které je nezbytné doprovázet až ke zralosti. Až k ní dospějí, ať přistoupí ke svátosti, ale radostně, radostně! Je zapotřebí velké trpělivosti, opravdu velké. Poslouchat stále totéž – vyslechnout, pěstovat apoštolát ucha, naslouchat a doprovázet...Nikdy se nevylekat, prosím, nevylekat se...Nevím, zda jsem odpověděl, ale mluvil jsem z vlastní farářské zkušenosti. [Na závěr, po zpěvu *Salve Regina*] Mnohokrát děkuji a modlete se za mne!